■ روزنامه فرهنگی، اجتماعی صبح ایران
■ صاحب‌امتیاز: سازمان صداوسیمای جمهوری اسلامی ایران

جام جم

شنبه ۱۵ دی ۱۴۰۳ | ۳ رجب ۱۴۴۶
۲۰ صفحه | سال بیست‌وپنجم - شماره ۶۹۴۹
Saturday | January 4 | 2025

■ تهران، بلوار میرداماد، جنب مسجد الغدیر، شماره ۱۲۹ ■ تلفن: ۲۳۰۰۴۰۰۰-۰۲۱
■ دورنگار تحریریه: ۲۳۰۰۴۴۳۳ ■ سازمان توزیع: ۶۱۹۳۳۰۰۰ ■ کدپستی: ۱۹۱۱۶۱۸۴۱۳
■ امور مشترکین: ۶۱۹۳۳۱۱۴ ■ سازمان آگهی‌ها: ۴۹۱۰۵۰۰۰ ■ شماره پیامک: ۳۰۰۰۱۱۲۴۰

تلفن گویا: ۲۳۰۰۴۴۴۴
چاپ: چاپخانه روزنامه جام جم
شاپا: ISSN1735-3637

■ پایگاه اطلاع‌رسانی روزنامه: www.jamejamdaily.ir
■ پست الکترونیکی: info@jamejamdaily.ir

عبور از پایتخت متمرکز

■ چرا طرح انتقال پایتخت از تهران همچنان نتیجه نخواهد داد؟

انتقال پایتخت یکی از تکراری‌ترین بحث‌ها پیرامون چالش‌های شهری تهران است؛ طرحی که پیشینه‌اش حتی به دوره قاجار بازمی‌گردد و اساس حرف‌ها هم همانی است که از همان زمان وجود داشته اما دوباره بحث پیرامون این موضوع بالا گرفته است، هفته گذشته مسعود پزشکیان اشاره‌ای گذرا به این موضوع کرد اما این‌بار آدرس و نشانی او دقیق‌تر از گذشتگان بود. رئیس جمهور هفته پیش با اشاره به مشکل کمبود آب و نابرابری منابع و مصارف در تهران، پیشنهاد داد که پایتخت به یک شهر در کنار دریا منتقل شود. آن‌طور که او باور دارد «این تغییر می‌تواند به حل مشکلات ملی کمک کند.» درست پس از همین اظهارات بود که این‌بار محمدرضا عارف، معاون اول رئیس‌جمهور در همایشی با مسئولان روابط عمومی دستگاه‌های اجرایی، با اشاره به مشکلات فعلی تهران اظهار کرد: «تهران کشش سرویس‌دهی به جمعیت بالای ۱۰ میلیون نفر را ندارد و هیچ راهی جز انتقال پایتخت نداریم. این تصمیم باید گرفته شود و جز با رضایت و نظر مردم نباید گرفته شود.» اما این قصه مخالفان سرسختی هم دارد؛ یکی از آنها پرویز سروری، نایب‌رئیس پارلمان شهری که معتقد است این تصمیم همچون سابق نتیجه‌ای نخواهد داشت و البته که به گفته او «با انتقال پایتخت نه‌تنها مشکلات تهران رفع نمی‌شود، بلکه این مشکلات به محل جدید نیز انتقال داده می‌شوند.» اما تهران با چه مشکلاتی روبه‌روست که حالا تصمیم به انتقال آن گرفته‌ایم؟ مهم‌ترین نکته در این میان بحث منابع است، چیزی که در اظهارنظر پزشکیان هم به آشکاری به آن اشاره شده است. در سند آمایش سرزمینی مصوبه ۱۳۴۶ تهران، ظرفیت پذیرش تنها پنج میلیون نفر را دارد و همین یک دلیل کافی است تا بدانیم ظرفیت سکونت در تهران بیشتر از توان منابع این شهر است. این در حالی است که همین حالا جمعیت تهران تا ۱۵ میلیون نفر برآورد می‌شود و این رقم فارغ از جمعیت شناوری است که در آن رفت‌وآمد می‌کنند. همین دیروز گزارش تازه سایت «نامیبیو» منتشر شده است و داده‌های عجیبی را برای ما به همراه دارد. در این پایگاه ۲۶۶ شهر جهان با شاخص «کیفیت زندگی» سنجش شدند و نتایج پایش در پایان ۲۰۲۴، تهران را «سومین شهر بد» برای سکونت معرفی کرده است! این شاخص براساس سطح شش فاکتور مرتبط با رفاه ساکنان از جمله «قدرت خرید و هزینه مسکن» به‌دست می‌آید. اما خروجی کنار هم قراردادن این گزاره‌ها لزوما نتیجه‌اش تصمیم به انتقال پایتخت نیست؛ بلکه باید به‌جای بردن پایتخت به جایی دیگر به فکر تمرکززدایی از این شهر باشیم؛ اتفاقی که از قضا سیاست‌های دو دهه اخیر نشان می‌دهد درست برخلاف جهت در حال حرکت است؛ به‌عنوان مثال طی دو سال گذشته دو بیمارستان چندهزار تختخوابی در تهران تاسیس شده که همین موضوع باعث گسیل تعداد بی‌شماری از شهروندان به تهران می‌شود. تجربه‌های موفق انتقال پایتخت در جهان هم برخلاف تصور نادرست. اهل فن و متخصصان شهرسازی هم با انتقال پایتخت چندان موافق نیستند و جابه‌جایی پایتخت ده‌ها سال زمان می‌برد و منابع کشور را صرف خود می‌کند و بقیه کشور را از منابع و بودجه بی‌بهره می‌کند. باید از تهران تمرکززدایی و تراکم‌زدایی شود، به این معنا که فعالیت‌ها و کارهای غیرضروری از تهران خارج شود و اجازه هرگونه بارگذاری جدید را که غیرضرور است، ندهند.

شهرهای با بیش از یک میلیون نفر در سال ۱۴۰۲

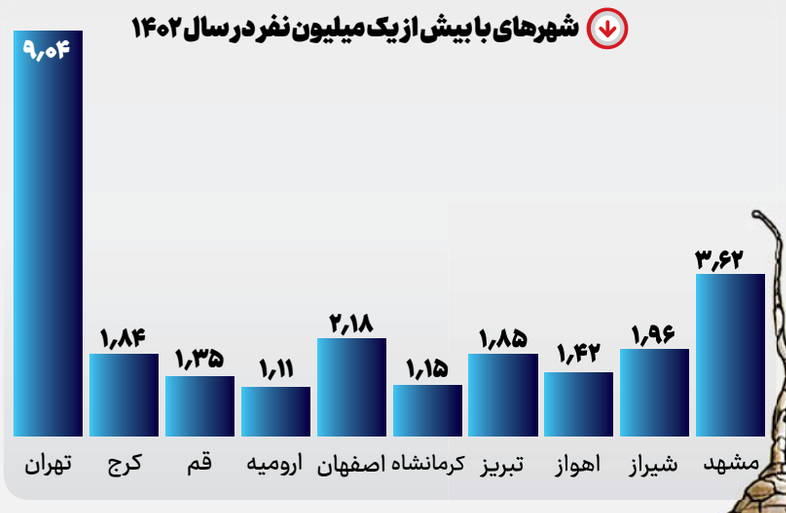

تعداد جمعیت ساکن استان‌ها در سال ۱۴۰۲ (هزار نفر)

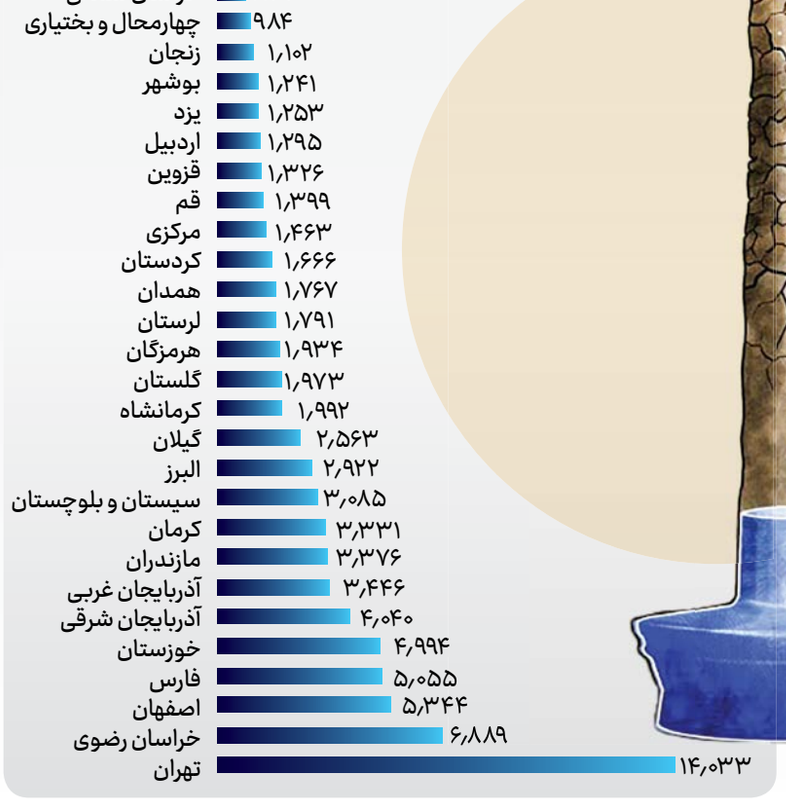

اوقات شرعی

اذان ظهر: ۱۲:۰۹	نیمه شب شرعی: ۲۳:۲۵
غروب آفتاب: ۱۷:۰۴	اذان صبح فردا: ۰۵:۴۵
اذان مغرب: ۱۷:۲۴	طلوع خورشید فردا: ۰۷:۱۵

امروز در تاریخ

■ زادروز بهرام صادقی، نویسنده/ ۱۳۱۵
■ زادروز نازنین بیاتی، بازیگر/ ۱۳۶۸

حکمت

امام هادی(ع): نارضایتی والدین، تنگدستی در پی دارد و به ذلت می‌کشاند./ بحارالانوار

واحه

سخت می‌خواهم که در آغوش تنگ آرم تو را
هر قدر افشرده‌ای دل را، بیفشارم تو را/ صائب تبریزی

شمیم رحمت

■ پیامبر اکرم(صلی‌ا... علیه و آله):
خوشرویی، کینه را می‌برد./ تحف‌العقول

مشق عشق

■ وصیت‌نامه شهید صادق حقیقی

«از غیبت کردن به شدت بپرهیزید. زیاد قرآن بخوانید زیرا خداوند متعال می‌فرماید (الا به ذکر ا... تطمئن القلوب). سوره واقعه را بخوانید و همیشه یاد مرگ باشید که یاد مرگ انسان را از گناه باز می‌دارد.»

نکته روز

گفت‌وگو با دندان زیرآب!

دانشمندان گمان می‌کنند کاربرد دندان برای دلفین‌ها فراتر از جویدن است. تحقیقات جدید نشان می‌دهد دندان‌ها ممکن است به قابلیت مکان‌یابی صوتی (پژواک‌یابی) مربوط باشند و حتی به دلفین‌ها در شنیدن زیر آب کمک کنند. محققان ژاپنی در پژوهشی که نتایج آن در مجله The Anatomical Record منتشر شده، ساختار و عملکرد بافت‌های اطراف دندان در گونه‌های مختلف دلفین، ازجمله دلفین‌های پوزه‌بطری و راه‌راه را بررسی کرده و این داده‌ها را با ساختار دندانی سایر حیوانات مقایسه کرده‌اند. محققان دریافتند تفاوت‌های ساختاری دندان دلفین‌ها این موجودات را از سایر پستانداران متمایز می‌کند؛ برای مثال، استخوانی که دندان‌ها را نگه می‌دارد، (به آن استخوان آرک یا آلوئول گفته می‌شود) در دلفین‌ها اسفنجی‌تر از استخوان مشابه در سایر حیوانات است. علاوه بر این، حفره‌هایی که دندان‌ها را نگه می‌دارند، در دلفین‌ها به‌شکل غیرعادی بزرگ‌تر و دندان‌ها شل‌تر هستند. محققان همچنین دریافتند دلفین‌ها ساختار لیگامال منحصربه‌فردی دارند (رباط‌هایی که دندان‌ها را به آلوئول متصل می‌کنند). در پستانداران دیگر، رشته‌های لایه داخلی از ریشه دندان پراکنده می‌شود اما در دلفین‌ها، رشته‌های لایه خارجی به‌شکل پیچیده‌ای وارد استخوان اسفنجی می‌شود. علاوه بر این در دلفین‌ها برخلاف سایر حیوانات، بین این دو لایه، دسته‌های ضخیمی از رشته‌های عصبی بلند دیده می‌شود. برخی گونه‌های دلفین تا ۲۴۰ عدد دندان دارند.

به گفته محققان، برخی از این رشته‌ها به ساختارهایی می‌رسند که شبیه گیرنده‌های حسی هستند و به سیگنال‌های الکتروشیمیایی اجازه می‌دهند با سرعت بیشتری از میان رشته‌ها عبور کنند. این ویژگی‌های ساختاری نشان می‌دهد دندان‌های دلفین‌ها عملکردی حسی دارند و به آنها کمک می‌کند تغییرات محیط اطراف را تشخیص دهند؛ درست مانند عملکرد سبیل‌های گربه.

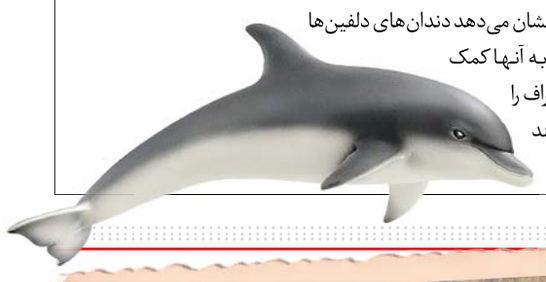

پیشخوان

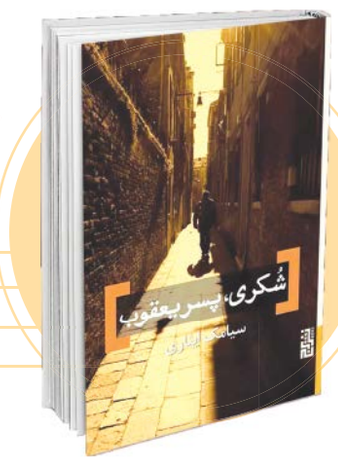

بازگشت به اندوه

نگاهی به «شکری پسر یعقوب»؛ روایتی از بازگشت به سرزمین مادری

نویسنده: سیامک ایثاری
نشر: برج
سال انتشار: ۱۴۰۰
تعداد صفحه: ۲۰۸

روایت‌های بازگشت همواره روایت‌هایی نامعمول ولی قابل لمس است. آنهایی که پس از یک رفتن بازمی‌گردند، به یک آدم، یک مردم، یک وطن و یک سرزمین، همیشه انبوهی احساس متناقض همراه با سرخوردگی را با خود به ارمغان می‌آورند. هرچند بازگشت‌ها همیشه یک شکل نیستند و امکان‌های متفاوتی بسته به نوع و دلیل هر رجعت برابر رجعت‌کننده وجود دارد، با این همه انگار همه‌شان در منتها و اعماق خود اندوهی دارند که در سرخوشانه‌ترین وضعیت‌ها هم هویداست. در این میان بازگشت‌های مردمان آرمانگرای آرمان‌خواه سرزمین‌هایی با تاریخ‌های کهن که سنگینی اسطوره‌ها و افسانه‌های ابدی بسیاری روی دوششان است، به شکل عجیبی به هم شبیه و درهم گره خورده‌اند. از یونان تا سوریه، ایران و ...، کم نبوده‌اند این نمونه‌های رجعت و دیدار دوباره با همه آن چیزهایی که برایشان جنگ‌ها شده بود و خون‌ها ریخته و جان‌ها از دست رفته و در نهایت هیچ نمانده جز تلی از ویرانی، خاک و خون و آتش. «شکری، پسر یعقوب» روایت دیگری از همین بازگشت‌هاست به سرزمین و آدم‌هایش.

درجهت عکس

عکس: مجتبی محمدی/ ایرنا

داغ تازه به طبیعت

«تالاب انزلی» یکی از زیست‌بوم‌های ارزشمند جهان که از سال ۱۹۷۵ میلادی در کنوانسیون بین‌المللی رامسر ثبت شده حالا با کاهش عمق آب با حداکثر ۲ تا ۲/۵ متر روبه‌رو است؛ اتفاقی که می‌تواند بعد از وضعیت دریاچه ارومیه داغ تازه‌ای بر طبیعت ایران بزند.

جهان

یک غول روی بام!

■ صحنه‌های بسیاری از عبور هواپیما از کنار مناطق مسکونی دیده‌ایم، اما فرود هواپیمای A۳۵۰ غول پیکر در لندن چیز دیگری است.

کیوآرکد را اسکن کنید

حادثه

سریال حوادث در آمریکا

■ رسانه‌های آمریکایی از برخورد یک هواپیمای سبک به ساختمانی در شهر «فولرتون» در ایالت کالیفرنیا خبر دادند.

کیوآرکد را اسکن کنید

حادثه

آخرالزمان غنا

■ آتش‌سوزی مهیب و گسترده در بزرگ‌ترین بازار پوشاک در آکرا پایتخت کشور غنا چنین تصویر آخرالزمانی شکل داده است.

کیوآرکد را اسکن کنید

دانش

دایناسورها در بزرگراه

■ پژوهشگران دانشگاه‌های انگلیس، صدها ردپای متعلق به دایناسورها را در یک معدن آهک در آکسفورد شایر کشف کردند.

کیوآرکد را اسکن کنید

کیوسک

دعوا بر سر اقتصاد آمریکا

اکونومیست: همه چیز بد شده و به‌هم ریخته است. دونالد ترامپ حتی به کاخ سفید هم نرسیده اما گروه مشاوران خشن او دور هم جمع شده‌اند. در روزهای اخیر، ایلان ماسک و دیگر سرمایه‌گذاران فناوری بر سر مهاجران ماهر با طرفداران ماگا، همان شعار «عظمت را دوباره به آمریکا بازمی‌گردانیم» جدال لفظی پیدا کرده‌اند. این درحالی است که دونالد ترامپ در اولین چالش جدی میان حامیان و متحدان نزدیک خود اعلام کرده است: از ویزای کارگران خارجی ماهر موسوم به ویزای H-1B حمایت می‌کند. از برنامه ویزا که به کارگران خارجی ماهر اجازه می‌دهد به آمریکا مهاجرت کنند، حمایت می‌کنم. پیشتر ایلان ماسک و ویوک راماسوامی که ترامپ آنها را برای پست وزارت کارآمدی در دولت جدید معرفی کرده است، از برنامه ویزای کارگر خارجی دفاع کرده بودند.

ایلان علیه ژرمن

پولیتیکو: نشریه پولیتیکو در گزارشی به عنوان «ایلان ماسک در تلاش برای تأثیرگذاری بر انتخابات پیش‌روی آلمان» تلاش می‌کند به موضوع تأثیرگذاری ایلان ماسک، میلیاردر فناوری و مدیرعامل تسلا، بر انتخابات ملی آلمان که قرار است در فوریه برگزار شود، بپردازد. این گزارش با اشاره به واکنش‌های دولت آلمان و سایر احزاب سیاسی، تأکید می‌کند که اظهارات ایلان ماسک در حمایت از حزب راست افراطی «آلترناتیو برای آلمان» به یک موضوع جنجالی تبدیل شده است. سخنگوی دولت آلمان در واکنش به این مسأله اظهار کرد که ایلان ماسک به دنبال تأثیرگذاری بر انتخابات فدرال است. این اظهارات پس از آن مطرح شد که ایلان ماسک در مقاله‌ای در روزنامه حزب راست افراطی آلترناتیو برای آلمان را آخرین جرقه امید برای آلمان توصیف کرد.

زبان چقدر به تفکر ما شکل می‌دهد؟

نیویورکر: می‌گویند نحوه مواجهه آدم‌ها با هر اتفاقی نسبت مستقیمی با زبانی دارد که آنها با آن سخن می‌گویند. زبان انگلیسی همچنان در مناطق مختلف در سراسر جهان گسترش می‌یابد. سؤال این است که آیا بشریت در نهایت به واسطه زبان انگلیسی یکسان خواهد شد؟ این یکسان شدن آیا مزیت است یا تهدید؟ نیویورکر می‌نویسد گسترش زبان انگلیسی به‌طور طبیعی عصبانیت و مخالفت‌هایی را برمی‌انگیزد. سؤال اصلی این است که آیا خود یک زبان دارای ویژگی‌هایی است که بر نحوه تفکر گویندگان آن تأثیر می‌گذارد، آیا مکالمه به زبان اسپانیایی به مدت یک ماه باعث می‌شود که اشیا جنسیت بیشتری داشته باشند؟ آیا صحبت کردن به زبان انگلیسی به جای هندی باعث می‌شود که شما تفکر طبقاتی داشته باشید؟

یک مزرعه دار در کاخ سفید

نیویورک تایمز: وقتی در رسانه‌های جهان و ازجمله در همین تارنما به سرعت به مرگ جیمی کارتر واکنش نشان داده شد، طبیعی است که در خود آمریکا به او و بهانه درگذشت رئیس جمهوری اسبق، به کارنامه او و حوادثی که در آنها نقش داشت یا از آنها تاثیر پذیرفت بیشتر و دقیق‌تر پرداخته باشند و البته به شخصیت خود جیمی کارتر که ۱۰۰ سال در این جهان زیست و از مزرعه بادام‌زمینی در پلینز به کاخ سفید در واشنگتن رسید. در آکادمی نیروی دریایی فیزیک خواند و در دانشگاه به استادی ادبیات رسید و همین تنوع نشان می‌دهد مسیر سیاست از تجربه‌های گوناگون و متنوع می‌گذرد. این مقاله را سامانتا جین پاور، روزنامه‌نگار، دیپلمات و سیاستمدار ایرلندی-آمریکایی نوشته که در حال حاضر مدیر USAID (آژانس توسعه بین‌المللی آمریکا) است.